

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ONSEKİZİNCİ SÛRE-İ CELÎLE

eI-KEHF SÛRE-İ CELİLESİ

Mekkî(; Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir. Ancak İbni Abbâs ve Katâde (Radiyallâhu anhüm)den rivayet edildiğine göre 28. âyet-i kerîme, Mukatil (Rahimehullûh)dan rivayete göreyse son dört âyet-i kerîme Medenî'dir. 110 âyet-i kerîmedir.

O Rahmân ve O Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

1- Bütün hamdler O Allâh'a mahsustur ki, (insanları iki cihan saadetine ulaştıracak) o (Kur'ân-ı Kerîm gibi büyük bir) kitabı (en büyük) kulu (Muhammed Mustafa'sı)na indirmiştir ve (lafız düşüklüğü, mana çelişkisi ve haktan ayrılış gibi) en ufak bir eğrilik bile onun içerisine koymamıştır.

2- (O Rabbiniz Kur'ân'ı hiçbir aşırılık ve noksanlık bulunmayan mutedil ve) dosdoğru (bir kitap) olarak / (kulların menfaatlerini) düzenleyici olarak / (geçmiş kitapların doğruluğuna) şahit olarak / (indirmiştir)! Tâ ki O (Allâh), Kendi tarafından (uygulanacak) pek çetin ve çok büyük bir azapla (kâfirleri) korkutsun, salih ameller işlemekte bulunan o imanlı kimseleri de müjdelesin ki; gerçekten pek güzel ve çok değerli bir mükâfat sadece onlara aittir!

3- (Cennet gibi o yüce makam) içerisinde ebediyyen kalıcılar olarak!

4- (Allâh-u Te'âlâ Kur'ân'ı) özellikle de: "Allâh bir çocuk edindi!" demiş olan o (müşrik) kimseleri (ebedî azaplarla) korkutsun diye (indirmiştir)!

5- Bu (Allâh-u Te'âlâ'ya çocuk isnadı)na dâir ne kendileri için, ne de babaları (ve ataları) için hiçbir bilgi bulunmamaktadır. (Bu söz ancak aşırı cehaletten, yanlış vehimlerden ve geçmişlerini körü körüne taklitten kaynaklanmıştır.)

Ağızlarından çıkmakta olan bir söz olarak o ne (kadar) büyük (azapları gerektiren bir şey) olmuştur! Onlar büyük bir yalandan başkasını söylememektedirler.

6- (Habîbim!) Onlar işte bu (İlâhî) söz (olan Kur'ân-ı Kerîm)e inanmazlarsa sen onların peşleri sıra (kederlere düşüp) şiddetli bir üzüntüyle kendini helâk mi edeceksin? (Sakin böyle yapma, onlar hakkındaki hükmü Bize havale et!)

7- Gerçekten de Biz yer üzerinde bulunanları ona (ve kendisinde yaşayanlara) ait bir ziynet yaptık, tâ ki amel bakımından hangisi daha güzel olacak diye o (insa)nları imtihan (edenin muamelesine tâbi) edelim!

8- Ama muhakkak ki Biz elbette onun üstünde olanları (bunca donanımından sonra) **bitkisiz kupkuru bir toprak hâline çeviricileriz!** (O halde kullarımız onun geçici yeşilliğine ve süsüne aldanıp da âhireti unutmazlar.)

9- (Habîbim!) Yoksa sen Kehf ve Rakîm (adlı levhada isimleri yazılı bulunan mağara) **ashabının** (uzun süre uyutulduktan sonra uyandırılmaları kıssasının), **gerçekten Bizim** (varlığımıza ve birliğimize delâlet eden) **âyetlerimiz arasından, çok şaşılacak bir şey olduğunu mu sandın?**

(Hâlbuki toprak üzerinde bulunan bu kadar sayısız cinsleri ve türleri tek bir maddeden, farklı farklı özelliklerde ve şekillerde yaratıp canlandırmak, sonra tekrar kurutup toprağa döndürmek, daha sonra da tekrar yeşertmek, elbette ki Ashâb-ı Kehf'in ilginç kıssasından çok daha dikkat çekicidir!)

10- Hani o (zorba kâfir Dekyânûs tarafından şirke zorlanan, fakat ona boyun eğmeyen) **gençler**(, şehirde imanlarını koruyamayacaklarını anlayınca) **o mağaraya sığınmış ve: "Ey Rabbimiz! Tarafından bize** (mağfiret, bol rızık ve düşmandan emniyet kazandıracak) **büyük bir rahmet ver! Ve** (hicretle alâkalı bu) **işimizden ötürü bizim için** (selâmet sebeplerini hazırla ve maksadımıza ulaştıracak yolu bulmamıza) **tam bir isabet** (için gerekli olan vasıtaları) **hazırla!" demişlerdi.**

11- Böylece Biz sayılı birçok seneler o mağarada onların kulakları üzerine (bir uyku perdesi) **vurduk**(, bu nedenle onlar hiçbir sestem etkilenmeyecek şekilde yüzlerce sene uyudular)!

12- Sonra da (içlerinden) **iki fırkanın hangisinin, beklemiş oldukları o süreyi daha iyi saydığını bil**(diğimiz halde, bu mucizeyi herkese bildir)**elim diye onları** (nice yıllar sonra o derin uykularından) **uyandırdık.**

13- Biz sana onların ilginç haberini hak ile (doğruca) **anlatmaktayız. Şüphesiz onlar birtakım gençlerdi ki Rablerine** (gerçekten) **iman etmişlerdi, Biz de onları hidâyet** (ve islâm'da sebat) **bakımından artırmıştık.**

14- Onlar (o zorba kralın putlara secde baskısı üzerine ona karşı) **ayağa kalktıkları zaman Biz**(, vatandan, aileden ve maldan uzak kalmaya karşı) **kalplerine kuvvet** (ve sabır) **verdik de bu sebeple onlar dediler ki: "(Putlar bizim Rabbimiz olamaz!) Bizim Rabbimiz ancak göklerin ve yerin Rabbi** (olan Allâh-u Zü'l-celâl) **dir, biz O'ndan başkasını asla ilâh diye adlandıramayız! Andolsun ki; o takdirde muhakkak Biz** (doğrudan) **pek uzak bir söz söylemiş oluruz!**

15- İşte bunlar bizim (yanlış yolda olan) **kavmimizdir ki, O'nu bırakıp birtakım ilâhlar edinmişlerdir. Onlar**(ın ilâhlıkların)a **karşı pek açık ve güçlü bir delil getirebilseydiler ya! Artık** (eş ve ortak isnat ederek) **Allâh'a karşı bir yalan uydurmuş olandan daha zâlim var mıdır?"**

İbni İshâk ve diğerlerinin nakline göre; İncil ehli hüyük günahlara bulaşıp, putlara tapmaya başladığı sırada içlerinden bazıları hak dinde sebat edebilmişti. O an için Rum diyarının hükümdarı olan Dekyânûs, İsâ (Aleyhisseiâm)ın dini üzere sabit kalanları tek tek arayıp buldurarak, puta tapmakla ölmek arasında seçime zorluyordu. Bir kere o, Ashâb-ı Kehf'in yaşadığı Tarsus şehrine uğrayınca, iman ehli gizlenmeye başladı. Fakat o, müfettişler salarak insanları huzuruna toplatıyordu. O bölgenin ileri gelenlerinden, İsâ

(Aleyhisselâm)ın dini üzere olan birtakım delikanlılar bu durum karşısında ağlayıp dua ederek Allâh-u Te'âlâ'ya yalvardıkları sırada bekçiler onları yakalayıp o zorba hükümdarın karşısına çıkarttı. O onlara: "Siz niçin bizim putlarımız adına kurban kesmiyorsunuz, ya bunu yaparsınız, ya da öldürülürsünüz!" deyince onlar: "Bizim ilâhımızın azameti gökleri yerleri kaplamıştır, biz asla O'ndan başka kimseye ibadet etmeyiz, sen bildiğini yap!" dediler. Buna çok kızan hükümdar üzerlerindeki süslü elbiselerin ve takıların çıkartılmasını emrettikten sonra: "Sizin cezanızı hemen verirdim ama gençliğinize bağlıyorum ve size düşünmeniz için biraz süre tanıyorum!" dedi. Kendisi de o sırada bir işi için başka bir vilâyete gitti. O arada istişare yapan delikanlılar, evlerinden bir miktar azık alıp bir kısmını sadaka vermeye, diğerlerini de yanlarına almaya karar verdiler ve yakınlarında bulunan Bencilûs dağındaki bir mağaraya sığınma kararı aldılar. Yollarına çıkan bir köpek peşlerine düşünce onu defaatle kovmalarına rağmen yanlarından uzaklaşmadı ve sonunda dile gelerek: "Ben Allâh'ın sevdiğini seviyorum, siz uyuyun, ben sizi beklerim!" dedi. Onların mağaradaki amelleri namaz, oruç ve zikirten başka bir şey değildi. Yiyecek işlerine bakan Yemlihâ her sabah kılık değiştirerek şehre gidip önemli ihtiyaçlarını temin eder ve olup biteni öğrenip onlara bildirirdi. Bir zaman böyle geçtikten sonra bir gün ağlayarak yanlarına geldiğinde, zorba hükümdarın döndüğünü ve onların babalarını sorguya çektiğini, onların da kurtulmak için: "Çocuklarımız bize isyan ettiler, mallarımızı da yağmalayıp dağa kaçtılar!" dediklerini haber verince hep birlikte secdeye kapanarak Allâh-u Te'âlâ'ya yalvarmaya başladılar, sonra güneş battığı sırada başlarını kaldırıp aralarında istişare ederlerken Allâh-u Te'âlâ onların üzerine bir uyku salıverdi. Köpekleri de kapıda uyuya kaldı.

Hükümdar onların yerini bulunca, ne yapacağına karar veremedi, sonunda Allâh-u Te'âlâ onun kalbine mağaranın kapısını kapatarak onları ölüme terk etme fikrini getirdi. Çünkü Allâh-u Te'âlâ hem bu şekilde onlara ikramda bulunmak hem de onları ölümden sonra dirilmeye delâlet eden bir âyet yapmak istiyordu. Böylece hükümdar o mağarayı onlara mezar yapmak üzere kapatma kararı aldı.

Fakat Dekyânûs'un yakınlarından olup imanlarını gizleyen iki kişi bu delikanlıların dinlerini, soylarını, sayılarını, kaybolma tarihlerini ve kimden kaçtıklarını iki kurşun levhaya yazıp bir bakır tabuta koyarak mağaranın kapısına örülen duvarın içerisine yerleştirdiler ve: "Ola ki Allâh kıyamet gününden önce mümin bir toplumu bunlardan haberdâr eder de, onlar da bu sayede bu delikanlıların kıssalarını öğrenirler!" diye düşündüler. Zamanla Dekyânûs da, adamları da öldüler, böylece yıllar ve asırlar geçti, krallar değişti. Derken o şehre Beydarûs isminde mübarek bir adam hükümdar oldu. Fakat o zamanki toplum içerisinde kimisi dirilmeye inanıyor, kimisi de inkâr ediyordu. O kral insanların: "Dünya hayatından başka yaşantı yoktur, dirilirse de cesetler değil, ancak ruhlar dirilir!" gibi laflar sarf ettiklerini duyunca üzüyor ve duaya sarılarak: "Yâ Rabbi! Sen bu insanların görüş ayrılıklarını bilmektesin, bir an evvel bunlara bir mucize gönder de dirilmenin ve kıyametin hak olduğuna inansınlar!" diye yalvarıyordu. Bunun üzerine Allâh-u Te'âlâ o mağaranın yakınında yaşayan bir adamın kalbine mağaranın kapısındaki duvarı yıkıp onun taşlarıyla koyunlarına bir ağıl yapması fikrini getirdi. Adam da bunu uyguladı, mağaranın kapısı açılır açılmaz Allâh-u Te'âlâ o delikanlıları uyandırdı. Böylece onlar sevinçli ve güleç yüzlü bir halde oturdular. Asırlar geçmesine rağmen Allâh-u Te'âlâ bedenlerini, güzelliklerini ve şekillerini hiçbir şey değişmeksizin aynen korumuştur. Derken onlar açlıklarını hissederek Yemlihâ'yı gıda temini için şehre gönderdiler. O, şehre vardığında oranın halkının, hükümdarının ve durumunun tamamen değiştiğini görünce, sohbet ettiği bazı kimseler onu alıp o mümin hükümdarın huzuruna çıkardılar. O ona başlarından geçenleri anlatınca, huzurda bulunanlardan biri: "Ey millet! Bu, Allâh-u Te'âlâ'nın âyetlerinden büyük bir âyet olabilir, hadi sen bizi götür de arkadaşlarını göster!" dedi. Böylece hükümet ricali başta olmak üzere, küçük-büyük şehir halkının tamamı mağaranın etrafına geldiler iki büyük yetkili en evvel yanlarına girdiler ve duvarın temelinde buldukları bakır tabutu

açınca kıssalarının yazılı olduğu o iki kurşun levhaya ulaştılar. Onları okuyunca hayretler içinde kalarak, kendilerine dirilme hususunda mucize gösteren Allâh-u Te'âlâ'ya hamdettiler, sonra o mübarek hükümdara: "Çabucak gelirsenez büyük bir âyet göreceksiniz, zira üçyüz küsûr sene önce vefat etmiş olan birtakım delikanlıları Allâh-u Te'âlâ'nın yeniden canlandırmış olduğunu müşahede edeceksiniz!" diye haber saldılar. Bu haberi alan hükümdarın bütün dertleri giderek Allâh-u Te'âlâ'ya hamd-ü senalarda bulduktan sonra mağaraya doğru yola çıktı ve onları ziyaret ederek kucakladı. O sırada onlar tesbih ve hamdle meşgul olarak toprak üzerinde oturuyorlardı. Böylece kralı Allâh'a emanet ettiler, koruma duaları yaptılar ve yattıkları yerlere dönerek yeniden uykuya daldılar. O sırada Allâh-u Te'âlâ onları vefat ettirdi. Hükümdar her birinin altın bir tabuta konmasını emretti, fakat o gece rüyasında ona: "Biz ne altından ne de gümüşten yaratılmadık, topraktan yaratıldık, sen bizi mağarada olduğumuz toprak üzerinde bırak ki Allâh bizi oradan diriltsin!" dediler. O da onları ağaçtan bir tabuta koydurdu, mağaranın kapısına da bir mescit yaptırdı ve her sene ziyaret edilmeleri için büyük bir bayram tertipledi. (Hâzin, Sâvî, Âlûsî)

16- (Bu gençler Dekyânüs tarafından kendilerine verilen kısa bir mühlet içerisinde düşünüp taşınıp, hicret kararı alarak yola çıktıklarında birbirlerine şöyle dediler:)

"Madem ki onlardan da, Allah'tan başka tapmakta oldukları şeylerden de uzaklaştınız, artık (ibadetinizi rahatça yapabileceğiniz) bir mağaraya sığının da. Rabbiniz (iki cihanda da) rahmetinden size bolca (hayırlar ve rızıklar) yaysın ve (yönelmiş olduğunuz bu) işinizden (kastettiğiniz neticeye ulaşasınız diye) sizin için faydalı şeyler hazırlasın!"

17- (Habîbim! Derken onlar mağaraya sığındılar ve ibadete yöneldiler. Tam bu sırada Biz onlara ağır bir uyku verdik. Sen orada bulunsaydın o mağara üzerine doğan) **güneşi görürdün ki, doğduğunda mağaralarından sağa doğru meyledi**(yor da, ışınlarıyla kendilerini rahatsız etmi)yordu, **battığında da** (yine onlara isabet etmeyerek) **sola doğru onları kesip geçiyordu. Onlarsa onun geniş bir yerindeydiler** (ki, böylece hava kendilerine rahatça ulaşabiliyordu, ne mağaranın sıkıcı havası, ne de güneşin harareti kendilerine bir eziyet vermiyordu). **İşte sana! Bu(nlar), Allâh'ın âyetlerindedir!** (Ashâb-ı Kehfî hidâyet ettiği gibi,) **Allâh kimi hidâyete erdirtirse, işte hidâyet bulan ancak odur!**

Kimi de saptırırsa, artık sen onun için asla (kendisini) irşâd edi(p de doğru yolu gösteri)ci hiçbir dost bulamazsın!

18- (Habîbim! Gözleri açık olduğundan ve sağa sola çok döndüklerinden dolayı) **sen onları uyanıklar sanırsın, oysa onlar uyuyan kimselerdir! Biz onları** (bu uzun uykularında, toprağın çürütmesinden korumak için) **sağ yöne ve sol yöne çeviriyorduk. Köpekleri de iki ön ayağını (mağaranın) giriş(in)de uzatıcıydı. Sen onları (saçları ve tırnakları uzamış halde) göreceksaydın, elbette kaçarak onlardan yüz çevirirdin ve** (cüsselerinin büyüklüğünden ve mekânlarının ıssızlığından dehşete kapılarak) **elbette onlar yüzünden büyük bir korkuyla dolardın.**

19- İşte sana! Böylece (bir mucize eseri onları yıllarca uyuttuğumuz gibi,) **aralarında birbirlerine**(, Allâh-u Te'âlâ'nın onlara ne muamele yaptığını) **sorsunlar** (da, O'nun üstün gücüne karşı kesin inancı artırırsınlar, dirilme mucizesini gözleriyle görsünler ve bu nimetlere şükürde bulunsunlar) **diye onları uyandırdık. İçlerinden bir söz sahibi (diğerlerine):** "(Bu mağarada) **ne kadar kaldınız?" dedi. Onlar (öğleden sonra uyandııkları için, sabahleyin mağaraya girdiklerini hesap ederek): "Bir gün ya da günün bir parçası kadar kaldık!" dediler. (Sonra) onlar (tırnaklanılın ve saçlarının uzamış**

olduğunu görünce) **dediler ki: "Ne kadar kaldığınızı Rabbiniz en iyi bilendir! (Şimdi açlığımızı giderecek bir çare aramaya bakın!) Öyleyse birinizi işte bu gümüş paranızla o şehre gönderin de, yemek bakımından oranın (halkının) hangisinin daha temiz(, daha helâl, daha cömert ve daha ucuz) olduğuna baksın ve size ondan bir rızık getirsin!**

Ama (alış-verişte kavgaya sebebiyet verip de kendini ele vermemesi için) sakın davranmaya çalışsın / (giriş ve çıkışta) gizlenmeye çalışsın / (aldanmaması için) dikkatli olmaya çalışsın / da, sizi hiçbir kimseye asla fark ettirmesin!

20- Şüphesiz ki onlar sizden haberdâr olacak olurlarsa / size galip gelirlerse / , sizi taşla öldürürler ya da sizi (zorla) kendi dinlerine geçirirler, o takdirdeyse siz asla ebediyen felah (ve kurtuluş) bulamazsınız!"

21- İşte sana! Böylece Biz (kendi dönemlerindeki onları yerlerini buldurarak ve bu vesileyle kıssalarını tüm insanlığa bildirerek, merak edenleri) **onlardan haberdâr ettik. Tâ ki o (insa)nlar bilsin ki** (Ashâb-ı Kehfi bir âyet olarak uyutup, tekrar bir âyet olarak dirilttiği gibi,) **Allâh'ın** (bütün insanları diriltme) **vaadi(de) şüphesiz bir haktır, o (kiyamet) ân(in)a gelince; muhakkak on(un vukûun)da hiçbir şüphe yoktur,** (Tam da insanlar) **aralarında** (diriltilmeleriyle ilgili) **işlerini tartışıyorlarken** (ve kimi sadece ruhların diriltileceğini, kimiye ruhlarla bedenlerin birlikte diriltileceğini savunuyorken, Allâh-u Te'âlâ Ashâb-ı Kehfi buldurup sonra vefat ettirince, onların bu kerametlerine vâkıf olanlar birbirlerine): "(İnsanlar gelip kendilerini rahatsız etmesin, bir de anıları canlı kalsın diye) **onların** (mağaralarının kapısının) **üzerine bir bina yapın!" dediler.** (Böylece onların soyları, halleri ve mağarada kalma süreleriyle ilgili uzunca müzâkerelerde bu lundular.) **Hâlbuki onları en iyi bilen Rableri idi.**

(İnsanlar arasında, onların nerede gömülecekleri ve yanlarına bir bina yapılıp yapılmayacağı, yapılırsa ne çeşit bir bina olacağı hususunda konuşmalar uzayınca,) **onların** (dirilmeleriyle, âhiretin hak olduğu) **işin(i ispat etmeye, dolayısıyla da onlar hakkında karar vermeye) karşı güç kazanmış olan o** (zamanın Müslüman hükümdarı ve onunla birlikte inanmış olan) **kimseler: "Andolsun ki; elbette biz onların (mağaralarının kapısının) üstüne bir mescit (yapıp, onu ibadethâne) edineceğiz!" dedi(ler).**

22- (Habîbim!) O (senin döneminde bulunan Ehl-i Kitaba mensup ola)nlar(dan ve müminlerden kimi, karanlığa taş fırlatmışçasına, hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadıkları) **gizli bir şeye atış yaparak / gaybla ilgili tahminde bulunarak /: "(Onlar) üçtür, dördüncüleri de köpekleridir!" diyecekler.** (Bazıları da:) **"Beş (kişi)dir, altıncıları köpekleridir!" diyecekler.** (Kimi de Allâh-u Te'âlâ'nın bildirmesiyle hakka isabet ederek:) **"Yedi (kişi)dir, sekizincileriye köpekleridir!" diyecekler.** (Habîbim! Hâlâ bilgisizce konuşan Ehl-i Kitab'a) **de ki: "Rabbim onların sayısını en iyi bilendir!**

Pek az bir kimse dışında onları(n gerçek sayısını) kimse bilemez. Artık (derinlemesine dalmadan, kimseyi de cahillikle suçlamadan) **onlar hakkında ancak** (sana vahyedilen delillere dayalı) **pek açık bir mücadeleyle tartış! Kendileri hakkında onlardan hiçbirine de sual sorma!**

(Zira Kur'ân sana yeterlidir. Zaten onların da doğru bir bilgileri yoktur. İnadına soru sorarak muhatabı rezil etmeye kalkışmak ise, sahip olduğun güzel ahlâkla bağdaşmaz!)"

23- "Bir de sakın ola ki sen (yapmayı kastettiğin) hiçbir şey için (kimseye): 'İşte sana! Gerçekten ben bunu yarın (veya ileride) yapıcıyım!' deme!

Yahudilerin teşvikiyle Kureyş Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e gelip, ruh, Ashâb-ı

Kehf ve Zül-Karneyn'le ilgili sualler yönelttiklerinde o: "İnşâallâh" demeyi unutarak kendilerine ertesi gün geldiklerinde bunları haber vereceğini söyledi. Bundan dolayı da on kûsur gün vahiy gecikince Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in sıkıntıya girmesi üzerine bu ve bir sonraki âyet-i kerimeler nazil oldu.

24- 'Ancak Allâh'ın dilemesiyle (yapabilirim)!' (anlamına gelen 'İnşâallâh' sözünü söyle.)" Ama (bunu) unuttuğun zaman Rabbini(n irâdesinin unutulmaması gerektiğini) hatırla ve: "Umulur ki Rabbim beni(doğru yola) isabet bakımından işte bundan daha yakın olana eriştirir (ve böylece bana: 'İnşâallâh!' demeyi unutmuş bulunduğum Ashâb-ı Kehf'in kıssasına nispetle, peygamberliğimi daha açık bir şekilde ifade edecek diğer peygamber kıssalarını öğretir)!" de!

25- Böylece onlar mağaralarında üçyüz sene kaldılar. (Buna ilâveten de, kûsuratı hakkında hiçbir ihtilâfa mahal bırakmaksızın) dokuz (yıl) daha kattılar.

26- (Habîbim! Bu beyanımızdan sonra hâlâ onların mağarada kalış süresi hakkında ihtilâfa düşen Ehl-i Ki-tab'a) de ki: "Onların ne kadar kaldıklarını hakıyla bilen ancak Allah'tır! Zaten göklerin ve yerin (barındırdığı her gizli şey ve onlarda bulunan yaratıkların halleriyle ilgili gizli-kapalı her türlü) ğaybı(n bilgileri) sadece O'na mahsustur! O (her varlığı) ne acayip görendir, (her duyulanı) ne kadar şaşılacak bir şekilde işitendir! O (yer ve gökte buluna) nlar için O'ndan başka (işlerini takip edecek ve kendilerine yardım edecek) hiçbir dost yoktur!

O ise (kararlarında ve) hükmünde hiçbir kimseyi ortak yapmaz!"

27- (Habîbim! Sen onların: "Bize başka bir Kur'ân getir, ya da bunu değiştir!" şeklindeki hezeyanlarına aldırmayıp) sana vahyolunmakta olan Rabbinin o kitabını art arda oku! O'nun kelimelerini değiştirecek hiçbir şey yoktur!

(Ama) **sen** (onların bu fikirlerine birazcık bile meyledecek olursan, şunu bilesin ki) **O'ndan başka bir sığınak da asla bulamazsın!**

28- (Rasûlüm! Zengin müşriklerin uygunsuz tekliflerine asla iltifat etme. Bilakis sen) sabah-akşam Rablerine, Onun rızasını arzuladıkları halde dua etmekte bulunan (ve 'Ashâb-ı Suffe' diye anılan) o (fakir) kimselerle birlikte kendini sabit kil! O en alçak (dünya) hayat(ın)ın (geçici) ziynet(ler)ini arzular olduğun halde, iki gözün bile onlardan aş(ıp da, kâfir müşriklerin tarafına bak)masın!

Bir de o (Ümeyye ibni Halef gibi sana fakirleri meclisinden kovmayı teklif eden) kimseye itaat etme ki; Biz onun kalbini zikrimizden gafil kılmışızdır ve (bu sebeple) o (isteklerine kavuşma uğrunda) kötü arzusuna tamamen uymuştur, işi (gücü) de (hakkın sınırlarını çiğneyip) aşırı gitmek / (zarar-)ziyan ve helak / israf (ve savurganlık) / pişmanlık / olmuştur!

Habbâb (Radyollâhu anh) şöyle anlatmıştır: Ekra' ibni Hâbis et-Temîmî ve Uyeyne ibni Hısn bir kere Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in yanına geldiklerinde onu, Suheyb, Bilâl, Ammâr ve benim gibi fakir müminler arasında otururken görünce, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) i tenhaya çekerek: "Biz senden bizim için özel bir meclis tertipleme ni İstiyoruz ki, Araplar bununla bizim üstünlüğümüzü anlasınlar! Çünkü senin yanına Arap heyetleri gelip gidiyor, biz onların bizi bu kölelerle birlikte otururken görmelerinden utanç duyarız. Bu yüzden biz geldiğimizde sen onları yanından kaldırırsın, sonra biz ayrılınca dilersen onlarla yine otur!" dediler.

Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de: "Olur!" buyurdu. Bu sefer onlar tekliflerinin

kabul edildiğine dair bir yazı isteyince, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) yazı yazması için Ali (Radiyallâhu anh)ın bir sayfayla beraber gelmesini istedi. O sırada Cebrâîl (Aleyhisselâm) inerek: "Sabah-akşam Rablerinin rızasını arzularak O'na dua edenleri kovma!" (En'âm Sûresi- 52) âyet-i kerîmesini indirdi. Daha sonra: "Âyetlerimize iman eden o (fakir) kimseler sana geldikleri zaman (onlara): 'Selâm sizlere! Rabbiniz rahmeti Kendi Zât'ına yazdı!' de" (En'âm Sûresi: 54) âyet-i kerimesini indirdi. Bu âyetler inince biz Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e o kadar yaklaştık ki, dizlerimizi onun dizlerine bitiştirir hâle geldik. Bu âyetlerden sonra Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bizimle otururdu, kalkmak istediği zaman kalkıp giderdi. Daha sonra: "Rablerinin rızasını arzularak sabah-akşam O'na dua edenlerle birlikte kendini hapset!" âyet-i kerîmesi inince, biz Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile beraber otururken biz kalkmadan o kalkamaz hale geldi. Böylece biz onun kalkacağı zamanı anlar ve ondan önce kalkardık! (İbni Mâce, Zûhd: 7, no: 4127,2/1382. Taberî, no: 13261,5/199)

Selmân ve Habbâb (Radiyallâhu anhümâ)dan rivayet edildiğine göre; bu âyet-i celîle indikten sonra Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) fakir sahâbîlere:

"Ümmetim içerisinde, kendimi aralarında bulundurmamı emrettiği bir topluluk yaratıncaya kadar beni öldürmemiş olan Allâh'a hamdolsun! Artık hayatım da sizlerle beraberdir, ölümüm de sizlerle birlikte olacaktır!" derdi. (Beğavî, Me'âlimü't-Tenzil: 2/99)

29- (Habîbim! Zikirten gafil olan bu kişilere) **de ki: "O (bana vahyolunan Kur"ân ve İslâm'ın getirdiği) hak, Rabbinizden (gelmiş)dir.** (Nefislerinizin arzuladıkları ise haktan uzaktır. Rabbiniz buyuruyor ki:) **Artık dileyen inansın, isteyen de inkâr etsin!** (Ben kimsenin imanına muhtaç olmadığım gibi, kimsenin inkârından da zarar görmem. Ama şunu bilin ki;) **gerçekten Biz, o zâlimler için öyle büyük ve korkunç bir ateş hazırlamışızdır ki, onun duvarı / dumanı / alevi / kendilerini çepeçevre kuşatmıştır!**

Onlar (orada aşırı susuzluktan dolayı) yardım talep edecek olsalar, zeytin tortusu / eritilmiş maden / gibi öyle (katı) bir suyla yardım olunacaklardır ki (aşırı hararetinden dolayı) yüzleri kavuracak (ve derileri koparacak)tır! Bu ne kötü bir içecek olmuştur! O(rası) da ne fena bir yaslanma yeri / dinlenme yeri / konaklama yeri / toplanma yeri / olmuştur!

30- Şüphesiz o kimseler ki (inanılması gereken tüm meselelere) iman etmişlerdir ve (namaz, oruç, hac, zekât gibi) sâlih ameller işlemişlerdir; gerçekten de Biz ameli(ni) güzel yapmış olan o kimsenin mükâfatını zayıf etmeyeceğiz!

31- İşte sana! Onlar ki, (saraylarının) altlarından ırmaklar akmakta bulunan Adn cennetleri sadece kendilerine aittir. Onlar orada altından bilezikler takınacaklardır ve kendileri orada (kıymetli ve süslü perdelerle kapatılmış) kubbeler içerisindeki tahtlar üzerinde yaslanan kimseler olarak, ince ve kaim ipekten yemyeşil elbise giyeceklerdir!

(İşte) bu(nlar) ne güzel mükâfat olmuştur! O (cennet yurdu) da ne güzel bir yaslanma yeri / dinlenme yeri / konaklama yeri / toplanma yeri / olmuştur!"

32- (Rasûlüm! Kâfir ve mümine) **bir örnek olarak onlara iki adamı anlat ki; Biz onlardan birine türlü türlü asmalardan iki bağ vermiş, o ikisini de pek değerli bir hurmalıkla çevrelemiştik, aralarında da çeşit çeşit ekinler yaratmıştık.**

33- O iki bostan da ürünlerini (tastamam) vermiş ve ondan en ufak bir şey eksik bırakmamıştı. Bir de Biz o ikisi arasında geniş bir ırmak akıtmıştık.

34- Ayrıca (sayılanlar dışında) ona âit pek çok mal vardı. Bu yüzden o (kibirlenerek)

onunla (iftihar edercesine) konuşurken arkadaşına:

"Ben mal bakımından senden daha fazlayım, aşiret bakımından da daha güçlüyüm!" dedi.

Atâ-i Horâsânî (Radiyallâhu anh) şöyle anlatmıştır: Geçmiş ümmetlerde iki kardeş vardı ki bunlar, babalarından miras kalan sekizbin dinarı eşit bir şekilde bölüştüler. Biri bin dînâra bir arsa alınca, diğeri: "Ey Allâh! Falan kişi bin dînâra bir toprak aldı, ben de Senden cennette bin dînâra bir arazi alıyorum!" diyerek

O parayı sadaka verdi. Sonra kardeşi bin dînâra bir ev yapınca o: "Ey Allâh! Falan kişi bin dînâra bir ev yaptı, ben de Senden cennette bin dînâra bir ev satın alıyorum!" diyerek o parayı tasadduk etti. Sonra kardeşi bir kadınla evlenip bin dînâr ona harcamada bulununca o: "Ey Allâh! Ben Senden cennet kadınlarından birini bin dînâra istiyorum!" deyip o meblağı da dağıttı. Daha sonra kardeşi bin dînâra hizmetçiler ve eşyalar satın alınca o: "Ey Allâh! Ben de Senden bin dînâra cennette hizmetçiler ve mallar satın alıyorum!" diyerek kalan parayı da dağıttı. Fakat sonra çok şiddetli bir fakirliğe tutulunca kardeşine gidip ondan bir yardım istemeyi düşündü. Böylece yol üzerinde durmuş onu beklerken hizmetçileriyle ve adamlarıyla birlikte gelen kardeşi ona bakarak hal hatır etti. O: "Senden sonra bana bazı zaruretler isabet etti, şimdi sana geldim belki bana bir iyiliğin dokunur!" deyince o: "Biz seninle malları bölüşmüştük, o kadar malı ne yaptın?" diye sordu. O yaptıklarını anlatınca: "Sen de mi bu gibi şeylere inananlardansın? Git ben sana bir şey vermem!" diyerek onu kovdu. İşte bu âyet-i kerimeler (32-44) bu iki adamın ilginç kıssasını insanlara beyan etmek üzere nazil oldular. (Hâzin Beyzâvî, Neseî)

35- Böylece o, (kâfirliği ve gururu nedeniyle) nefesine zulmeden biri olarak bağına girdi de dedi ki: "Ben işte bunun hiçbir zaman yok olacağını sanmıyorum!"

36- O (kıyamet) âni(ni) da var olarak düşünemiyorum! Ama andolsun ki; (senin inandığın gibi diriltip de farzı muhal) Rabbime döndürülecek olursam, (bugün sahip olduğum varlıkları kendim hak ederek kazandığım için, âhirette de) elbette kendisine dönülecek bir akıbet olarak bundan daha iyisini muhakkak bulurum!"

37- Kendisi onunla (bu şekilde) konuşurken (mümin olan) arkadaşı ona dedi ki: "O Zât'ı mı inkâr ettin ki, O seni(n aslını) bir topraktan sonra da bir (damla) sâfi sudan yaratmıştır, daha sonra da seni bir adam olarak düzgün şekilde biçimlendirmiştir?"

38- Lâkin ben (O'nu inkâr edemem)! Gerçek şu ki; Rabbim ancak Allâh'tır! Ben ise Rabbime hiçbir kimseyi ortak edemem!

39- Sen bağına girdiğin zaman: '(İşte bütün bu güzellikler) Allâh'ın dilediğidir! (Bunca bağı bostanı mamur edip yönetmeye muvaffak olduysam, bu hususta tüm güç ve) kuvvet ancak Allâh(ın yardımı) iledir!' deseydinya!

Sen beni görmekteysen ki, mal ve çocuk bakımından ben senden daha azım...

40- Umarım ki Rabbim bana (dünyada ya da âhirette ergeç) senin bağından daha iyisini verir, o (senin sahip bulunduğu)nun üzerineyse gökten bir azap / bir ateş / (yaptıklarından) hesap soracak bir azap / dolular / yıldırımlar / gönderir de, artık o, (üzerinde hiçbir ağaç ve bitki barındırmayan) kaygan bir toprağa dönüşüverir.

41- Ya da onun suyu (yerin dibine doğru çekilerek kaybolup) gidiverir de, artık sen asla onu ara(yıp bul)maya güç yetiremezsin!"

42- Derken (Allâh-u Te'âlâ tarafından bahçesi üzerine gökten bir ateş gönderilip, suyu da yerin dibine batırılarak,) **onun (bütün) ürünleri (âfetlerle) çepeçevre kuşatıldı ve orası, çardaktan üzere çökmüş bir haldeyken kendisi:"Ah ne olaydı ben Rabbime hiçbir kimseyi ortak etmeyeydim!" diyerek, on(un bakımına) harcadığına karşı (pişmanlığından dolayı) avuçlarını (alt üst) çevirir hale geldi.**

43- (Kavim ve kabilesine çok güvenen o kişinin başına bu felâket geldiğinde) Allâh'tan başka onun için hiçbir topluluk bulunmadı ki kendisine yardım edebilsinler. Zaten o da (Allâh'ın intikamından kendi gücüyle) kaçın(ıp kurtul)abilen bir kimse olmadı!

44- İşte sana! Burada(; herkesin âciz kaldığı bu gibi durumlarda, hele de kıyamet gününde) yardım (ve güç), (Kendisi) Hak (ve gerçeğin ta kendisi olduğu gibi, tüm kararları da hâlis bir adalet) olan Allaâh'a aittir! O, (dostlarına) mükâfat (verme) bakımından da çok hayırlıdır, (iyi kullarına güzel) âkıbet (temin etme) yönünden de pek iyidir!

45- (Habîbim! Yaşadıkları) o en alçak (dünya) hayatın(ın ilk başta güllük gülistanlık görülüp, sonra çabucak elden çıkışıyla ilgili) acayip hâlini onlara bir su gibi (örneklendirerek) açıkla ki, Biz onu gökten indirmişizdir de, onun sebebiyle yerin bitkisi (ilk başta gelişerek, sık ve) karışık bir halde yetişmiş, sonra da rüzgarların kendisini savurmakta olduğu kuru ve dağınık bir kıvrıntıya dönüşüvermiştir. Zaten Allâh dâima (yoktan yaratmak ve tekrar yok etmek dâhil) her şeye (hakkıyla gücü yeten bir) Muktedir olmuştur!

46- Mal(lar) ve oğullar (âhiret sermâyesi olmayıp, sadece) o en âdi hayatın (geçici birtakım) zinet(ler)idir. Ama (faydası sonsuza dek) kalıcı olan o (tesbîh, hamd, tevhîd ve tekbîr zikirleri, beş vakit namaz, oruç, hac ve zekât gibi) salih ameller ise Rabbin katında sevap bakımından da daha iyidir, (ileriye dönük) beklenti (ye girilecek şeyler) yönünden de pek hayırlıdır! (Nitekim insan dünyada kendisine ümit bağladığı bir çok şeyden fayda görememektedir. Bu salih amellere bağladığı emellerden ise mutlaka istifâde edecektir.)

Ebü Sa'îd e'l-Hudrî (Radiyallâhu anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerifte Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Kalıcı olan o sâlih sözleri çok söyleyin!" buyurdu. O zaman: "Yâ Rasûlellâh! Onlar hangileridir?" denilince: "Tekbîr, tehlîl, tesbîh, elhamdülillah ve lahavle velâ kuvvete illâ billâh'tır!" buyurdular. (Ahmed ibni Hanbel,el-Müsned, no: 11713, 4/150)

Ali (Radiyallâhu anh) buyurmuştur ki: "Mal ve oğullar dünya ekinidir, salih ameller ise âhiret mahsûlüdür. Ama bazıları her ikisini de bir araya getirebilir!" (Hâzin)

47- (Habîbim!) Dağları (yerlerinden söküp, bulutlar gibi havada) yürüteceğimiz, böylece senin de yerin tamamını apaçık bir halde göreceğin ve Bizim onlardan hiçbir kimseyi (ölü) bırakmayarak, kendilerini (kabirlerinden diriltip mahşere) toplayacağımız o günü (devamlı hatırla)!

48- Böylece onlar saf (saf dizilenler) hâlinde senin Rabbin(in, kendileri hakkında vereceği hükm)e arz olunmuşlardır. (O zaman dünyadayken dirilmeyi inkâr edenlere şöyle denilecektir:)"Andolsun ki; muhakkak siz Bize, sizi ilk defa yarattığımız gibi (yalınayak, çırılçıplak ve sünnetsiz vaziyette, iftihar ettiğiniz mallardan ve yardımcılarından da ayrı bir halde) geldiniz. Doğrusu siz. Bizim asla sizin (diriltiğinizle ilgili,

hükmümüzü yerine getirmek) için söz verilen bir vakit tayin etmeyeceğimizi boş yere zannetmişsiniz."

49- Derken (kulların yapmış oldukları amellerin yazıldığı) **o kitap** (kiminin sağına kiminin soluna, sonunda da mizana) **konmuştur! Artık sen o suçluları, o (kitapları)nda (yazılı) bulunan (günah)lar(ının ortaya çıkmasın)dan korkan kimseler olarak görürsün ki, onlar:**

"Ey bizim helâkimiz (neredesin gel, şimdi tam zamanındır)! **İşte bu kitaba ne olmuş da, ne küçük ne de büyük** (günahlara dâir) **hiçbir şey bırakmaksızın mutlaka hepsini** (teker teker) **saymış!** (Bu ne acayip bir kitapmış?)" **derler!**

Böylece onlar yapmış oldukları şeyleri (amel defterlerinde) **hazır olarak bulmuşlardır. Zaten senin Rabbin** (yapmamış olduğu bir şeyi yapmış gibi yazarak, ya da hak ettiği azaptan fazlasını yaparak) **hiçbir kimseye zulmetmez!**

50- Hani Biz meleklere: "(Kendisini selamlamak ve Bana yapacağınız secdeye kible olmak üzere) **Âdem'e secde edin!"** buyurmuştuk da, onlar hemen secde etmişlerdi, ancak İblîs müstesna! (Çünkü) o, cinler den idi, bu sebeple Rabbinin emrinden çıktı. **Şimdi siz Beni bırakıp da, onu ve zürriyetini mi dostlar edinmektesiniz? Oysa onlar sizin için büyük düşmanlardır! O** (kimi dost edineceğini bilmeyip, düşmanını dost edinen) **zâlimler için bu** (şekilde Allâh'a itaat yerine şeytana itaati tercih) **ne kötü bir değiştirme olmuştur.**

51- (Ey şeytanları Bana ortak edenler! Herhangi birinin Bana ortak olabilmesi için. Ben âlemleri yaratırken Bana yardım etmiş olması gerekir! Hâlbuki bu şeytanların Bana yardım etmeleri bir yana) **Ben onları ne göklerin ve yerin yaratılışına, ne de kendilerinin icâdına şahit tutmadım!**

Ben (hiçbir zaman) **o saptırcıları bir yardımcı edinmiş de değilim!** (Ya siz nasıl ibadet hususunda onları Bana ortak koşabiliyorsunuz?)

52- O (Allah-u Sübhânehû) **nun** (âhirette kâfirlere): **"Boş yere** (ilahlıklarını) **iddia etmiş olduğunuz o** (sözde) **ortaklarıma seslenin** (de size yardım etsinler)!" **buyuracağı o günü** (asla hatırlığınızdan çıkarmayın) **ki; onlar da hemen kendilerine yalvardılar, fakat** (putlar) **onlar(ın yardım çağrısını)a hiçbir icabette bulunamadılar.**

Böylece Biz (müştereken yanacakları cehennemde bulunan) **bir helâk yerini**(; o kan, irin ve katır kadar büyük yılanlarla dolu özel vadiyi) **onların aralarında bölüştürdük!**

53- Derken o (en büyük cürüm olan şirk günahını işlemiş) **suçlular o ateşi** (hep birlikte) **gördü(ler) de, kendilerinin gerçekten on(un azapların)a karışircasına girecek kimseler olduklarını yakînen anladılar ve ondan** (kurtulmak için) **hiçbir dönüş yeri de bulamadılar.**

54- Andolsun ki; muhakkak Biz işte bu Kur'ân'da İnsanlar için her bir misali türlü türlü (farklı ve etkili) **şekillerle tekrar tekrar iyice açıkladık. Ama** (çekişme kabiliyetine sahip olan bütün varlıkları tek tek sayacak olsan, onlar içerisinde) **insan,** (yaratılışı itibarıyla, boş yere) **tartışma bakımından varlıkların en fazlası olmuştur,** (hatta onun mücâdelesini cinleri ve şeytanları bile geçmiştir).

İbni Abbâs (Radyallâhu anhumâ)nın beyanına göre burada kastedilen insan, Mekke müşriklerinin ileri gelenlerinden olan ve Kur'ân hakkında uzun süre tartışmalar yürüten Nadr ibni Hâris'tir. Übeyy ibni Halefin kastedildiği de söylenmiştir. Tabi ki bu isimler bir

bakıma örnek olarak zikredilmişlerdir, yoksa yaratıklar içerisinde insandan daha tartışmacı bir varlık bulunmadığı konusu tartışmasıdır. Ancak bu tartışma vasfı, özellikle İslâm ve Kur'ân hakkındaysa, bu sıfatın kâfirlerde belirgin olduğu aşikârdır. Ama genel manada mücâdelecilik, insan neslinin her ferdinde mevcuttur. Nitekim Rasûlüllâh (Sallûllâhu Aleyhi ve Sellem) bir gece Hazret-i Ali ve Fâtımâ (Radıyallâhu anhümâ)yı gece namazına kaldırmak için kapılarını çaldığında: "Siz namaz kılsanız ya!" Duyurunca, Ali (Radıyallâhu anh): "Ya Rasûlellâh! Ruhlarımız Allâh'ın elindedir, dilediğinde bizi uyandırır!" dedi. Rasûlüllâh (Sallûllâhu Aleyhi ve Sellem) bu söze karşılık hiçbir şey söylemeden geri çekildi, ama giderken elini dizine vurarak: "İnsan, tartışmaya en çok düşkün olandır!" (Buhâri, Teheccüd: 5, no: 1075, 1/379) âyetini okuyordu. (Hâzîn)

55- Kendilerine hidâyet(in ta kendisi olan peygamber ve Kur'ân) geldiğinde, insanların inanmalarına ve Rablerinden bağışlanma istemelerine ancak, önceki (kâfir)lerin (helâk edilmesi hakkında Allâh-u Te'âlâ'nın, sürekli uygulamış olduğu ibret verici ilâhi kanun ve) sünnetinin kendilerine gelmesi (beklentisi), ya da azabın onlara göz göre göre / ansızın / gelişi(ni istemeleri) engel olmuştur. (Zira bu kadar hakikatler karşısında hâlâ imana gelmeyenlerin, hiçbir meşru mazeretleri bulunamaz! Demek ki onların tek engeli, başlarına gelecek ebedî azabı bekleyip durmalarındır.)

56- Biz rasûlleri ancak (inananları) müjdeleyiciler ve (kâfirleri) uyarıcılar olarak göndeririz! Ama o kâfir olmuş kimseler(: "Siz ancak bizim gibi birer insansınız!", "Allâh dileseydi, peygamber olarak elbette melekler indirebilirdi!" gibi) **bâtıl (sözler) ile mücâdele etmektedir ki, onunla hakkı yerinden oynatabilsinler.**

Zaten onlar âyetlerimi ve uyarılmış oldukları o (azapları bildiren) şeyleri bir eğlence (konusu) edinmişlerdir.

57- O kimseden daha zâlim kim olabilir ki; Rabbinin âyetleriyle nasihat olunmuştur da, hemen onlardan yüz çevir(ip, hiç öğütlenme)miş ve iki elinin öne sürmüş olduğu (kafirlik ve günahlar gibi, azabı gerektiren) şeyleri(n akıbetini hiç düşünmeyip, bûs bûtün) unutmuştur?

Şüphesiz ki Biz onların(, sahip oldukları duyularını, hakkı bulup hidâyete uyma yolunda kullanmadıklarını bildiğimiz için) kalpleri üzerine, o (okuduğu)nu iyice anlayamamışlar diye birçok perdeler, kulakları içerisine de büyük bir ağırlık (ve kuvvetli bir sağırlık) koymuşuzdur.

Böylece sen onları hidâyete (ulaştırarak İslâm dinine) çağırarak olsan, artık bu durumda onlar (hayatları boyunca) ebediyen hidâyet bulamazlar.

58- Senin Rabbin (çokça bağışlayan bir) Ğafûr'dur ve rahmet sahibidir! Eğer O, kazanmış oldukları (kötü) şeyler yüzünden o (kâfir ola)nları yakala(mayı dilemiş ol)saydı, elbette kendilerine (dünyada) azabı çok çabuklaştırırdı. Doğrusu onlar(ın helâk edilmesi) için (dünyada Bedir günü, âhirette ise kıyamet günü gibi) vaad edilmiş bir zaman vardır ki; onlar onun dışında asla bir sığınak / kurtuluş yeri / bulamayacaklardır.

59- İşte sana! Bu (Âd ve Semûd karyeleri gibi nice) memleketler ki; (oraların halkı peygamberlerimizi inkâr ederek) zulmettikleri zaman Biz onları helâk etmiştik! Zaten Biz onların helâk (edilmes)i için vaad edilmiş bir zaman tayin etmiştik (ki, vakti geldiğinde onun ileri geri olması düşünelim!)

60- Hani Mûsâ, genç adamı (olan Yûşa' ibni Nû)na; "Ben (Hızır'la buluşacak olduğum) iki denizin birleşim yerine ulaşıncaya kadar durmayıp gideceğim yahut uzun zaman

dolaşacağı!" demişti.

61- Bunun üzerine onlar (yola koyulup) bu ikisinin arasının birleştiği yere ulaştıklarında (, yanlarında pişmiş olarak bulunan ve canlanıp denize atılması, Hızır (Aleyhisselâm)la buluşacakları yere bir alâmet olan) balıklarını(n durumunu konuşmayı) unuttular. (Nitekim Yûşa' (Aleyhisselâm) balığın canlanıp denize atıldığını gördüğü halde Mûsâ (Aleyhisselâm)a anlatmayı, o da ona balığın durumunu sormayı unuttu.) Böylece o (balık), denizdeki yolunu tünel gibi bir menfez edindi!

Rivayete göre; Kıpti'lerin helâkenden sonra Mûsâ (Aleyhisselâm) İsrâiloğullarıyla birlikte Mısır'a yerleşince Rabbine: "En sevdiğin kulun kimdir?" diye sordu. Allâh-u Te'âlâ: "Beni zikreden ve Beni hiç unutmuyandır!" buyurdu.

O zaman: "Kullarının hangisi daha iyi hüküm vermektedir?" diye sorunca: "Nefsinin arzusuna uymayıp hak ile hükmedendir!" buyurdu. "Kulların hangisi daha âlimdir?" deyince: "Hidâyete eriştirecek ya da helâkten kurtaracak bir kelime öğrenme ümidiyle kendi ilmine insanların ilimlerini de katmak isteyendir!" buyurdu. O zaman Mûsâ (Aleyhisselâm): "Yâ Rabbi! Kulların içerisinde benden daha âlim biri varsa onu bana tanı!" deyince Allâh-u Te'âlâ: "Hızır kulumuz senden daha âlimdir!" buyurdu. O: "Yâ Rabbi! Onu nerede arayayım?" diye sorunca Mevlâ Te'âlâ: "Sahilde kayanın yanında!" buyurdu. Bu sefer o: "Yâ Rabbi! Ben onu nasıl bulayım?" deyince Mevlâ Te'âlâ: "Bir balık alıp bir sepete koyarsın, onu nerede kaybedersen işte o oradadır!" buyurdu. Bunun üzerine Mûsâ (Aleyhisselâm) kendisine hizmet eden ve ondan ilim öğrenen Yûşa' (Aleyhisselâm)ı yanına alarak yola çıktı ve ona: "Balığı kaybettiğinde bana haber ver!" dedi. Yolculuk esnasında Mûsâ (Aleyhisselâm) uyurken bir mucize eseri pişmiş balık canlanıp kıpırdanarak denize sıçradı. Fakat Yûşa' (Aleyhisselâm) bunu Mûsâ (Aleyhisselâm)a söylemeyi unuttu. Sonra yorgunluk hissiyle yemek isteyince mesele meydana çıktı. İzlerini süre süre geriye döndüklerinde kayanın yanında elbisesine bürünmüş bir zâtla karşılaştılar. Mûsâ (Aleyhisselâm) ona selâm verip kendini tanıncı o ona: "Ey Mûsâ! Ben öyle bir ilim üzereyim ki, Allâh onu bana öğretmiştir, sense onu bilemezsin! Sen de öyle bir ilim üzeresin ki, Allâh onu sana öğretmiştir, ben de onu bilemem!" dedi ve sonrasında âyet-i kerimelerde (60-82) anlatılan olaylar cereyân etti. (Nesefî, Beyzâvî, Hâzîn)

62- O ikisi (buluşacakları yeri) geçtikleri zaman o (Mûsâ (Aleyhisselâm)) genç adamına: "Yemeğimizi getir! Andolsun ki; muhakkak biz işte bu yolculuğumuzdan dolayı elbette bir yorgunlukla karşılaştık!" dedi.

63- O (Yûşa' (Aleyhisselâm)): "(Başıma geleni) gördün mü? Biz o (buluşma yerimiz olan) kayaya sokulduğumuz anda gerçekten de ben o balığı(n canlanıp denize fırladığını sana anlatmayı) unuttum! Bana onu (hatırlayıp), böylece onu anlatmamı ancak şeytan(ın aklıma getirdiği başka meşguliyetler) unutturdu! Hâlbuki o (balık), denizdeki yolunu (tünel gibi açık kalan) şaşılacak bir şey edinmişti!" dedi.

64- (Bunun üzerine) O (Mûsâ (Aleyhisselâm)): "İşte sana! Bu, bizim aramakta olduğumuz şeydi!" dedi ve böylece her ikisi tam bir takiple, kendi izleri üzere (geldikleri yola) geri döndüler.

65- Derken o ikisi (kayanın yanına geldiklerinde) Bizim seçkin kullarımızdan (Hızır adındaki) büyük bir kulu buldular ki. Biz ona tarafımızdan (ilham, dini ilimler ve uzun ömür gibi) büyük rahmet(ler) vermiştik ve kendisine katımızdan üstün ve farklı bir ilim öğretmiştik (ki, Bize mahsus olan ve Bizim öğretmemiz dışında bilinmesi mümkün

olmayan o "Ledünnî ilim" vasıtasıyla o, gayba ait bazı konuları bilmekteydi!

66- Mûsâ ona dedi ki: "Sana öğretilmiş olanlardan bana (dinim hususunda hakka) isabetli bir ilim talim etmene karşılık sana uyabilir miyim?"

67- O dedi ki: "Gerçekten de sen benimle birlikte (gezdiğin sürece göreceklerini kabullenebilmen için) sabretmeye asla güç yetiremezsin!"

68- (Zahirini şerî'ata muhalif göreceğin,) bilgi bakımından (ise) kendisini(n iç yüzünü) kavramamış olduğun şeylere karşı nasıl sabredebilirsin ki?"

69- O: "Yakında inşâallâh beni (gördüğüm işlere karşı itiraz etmeyip) sabreden biri olarak bulacaksın ve sana ait hiçbir işe karşı gelmeyeceğim!" dedi.

70- O da: "Eğer bana uyacak (ve bu sırada münker kabul ettiğin, hikmetini de anlayamadığın bir iş görecek) olursan, ben sana kendisinden bir açıklama başlatıncaya kadar bana hiçbir şey(in hikmetin)den sorma!" dedi.

71- Derken her ikisi (binecekleri bir gemi arayışıyla sahilde) yürüdüler. Nihayet gemiye bindiklerinde(, geminin sahibi kendilerine hürmet edip ücret de almamışken, Hızır (Aleyhisselâm) elindeki bir baltayla iki tahtayı koparıp) onu deliverdi. O (bu durumu görünce dayanamayarak elbisesiyle o deliği tıkamaya başladı ve): "(Geminin) halkını suyla boğasın diye mi onu deldin!? Andolsun ki; gerçekten de sen elbette (görülmemiş) pek büyük bir şey yaptın!" dedi.

72- O: "Ben (sana): 'Gerçekten de sen benimle birlikte (gezdiğin sürece göreceklerine) sabretmeye asla güç yetiremezsin!' dememiş miydim?" dedi.

73- (Bunun üzerine) o: "Unutmuş olduğum bir şey sebebiyle beni sorumlu tutma ve bu işimden ötürü bana bir zorluk yükleme!" dedi.

74- Böylece (övrünü kabul etti de,) her ikisi (gemiden inerek) yürüdüler. Nihayet (arkadaşlarıyla oynayan) bir erkek çocuğa rastladıklarında o(, çocuğun başını tepesinden tutup eliyle kopararak) hemen onu öldürdü. O(, geminin tahtasının koparılmasına dayanamazken, çocuğun kafasının koparılması gibi tahammül sınırlarını zorlayan bu hâdise ile karşılaşınca): "Yoksa sen (öldürdüğü) bir can karşılığı olmaksızın (henüz bulûğa ermediği için günahlardan) tertemiz bir canı mı öldürdün? Andolsun ki; gerçekten de sen elbette kabul edilemeyecek (ve nefretle karşılanacak) pek büyük bir şey yaptın!" dedi.

75- O (Hızır (Aleyhisselâm))da: "Ben sana 'Gerçekten de sen benimle birlikte (gezdiğin sürece göreceklerine) sabretmeye asla güç yetiremezsin!' dememiş miydim?" dedi.

76- O: "Sana bundan sonra bir şeyden soracak olursam, artık benimle arkadaşlık etme!"

Gerçekten de (ben bunu yaptığım zaman üç kere söz bozmuş olacağımdan) sen benim tarafımdan (mazur sayılabileceğin) bir özre ulaştırmışsındır!" dedi.

77- Yine ikisi gittiler. Nihayet bir memleket halkına geldiklerinde oranın ahâlisinden yemek istediler, onlarsa o ikisini misafir etmekten kaçındılar.

Derken orada yıkılmak iste(rcesine bekle)yen bir duvar buldular da, o hemen onu doğrulttu.

O (onun, böyle bir milletin duvarlarını düzeltmeye çalışması karşısında artık sabredemeyerek): **"Dileseydin buna karşılık elbette bir ücret edinirdin (de, onunla açlığımızı giderirdik. Bu yaptığın iş tamamen gereksiz bir davranış oldu)!" dedi.**

78- (Bunun üzerine) **o dedi ki: "İşte bu (üçüncü itirazın) benimle senin aranın ayrılığı(nın tam zamanı)dır.**

(Şimdi) **muhakkak sana, kendisine karşı sabretmeye güç bulamadığın o şeylerin (gerçek yüzünü ifade eden) te'vilini haber vereceğim!**

79- O gemiye gelince; o, (hiçbir geçim kaynakları olmayan) birtakım yoksul kimselere aitti ki(, o beş kişi bakmakla yükümlü oldukları beş kötürüm kardeşlerine yardım edebilmek için) denizde çalışıyorlardı. Bu sebeple ben onu ayıplı (bir mal) yapmak istedim. (Çünkü) önlerinde (kâfir ve zorba) bir hükümdar vardı ki, her (sağlam) gemiyi gasp ederek alıyordu. (Nitekim o hükümdar bizim arkamızdan onların gemisini kızağa çektirip teftiş etti, ama ayıbını görünce bıraktı, onlar da ilerleyince gemiyi tamir edip faydalanmaya devam ettiler. Bizi ücretsiz taşıyan bu kişilere böyle bir iyilikte bulunmamız gerekmez miydi?)

80- Şimdi o (öldürdüğüm) erkek çocuk(la ilgili gerçeği sana açıklayayım); onun ana-babası imanlı iki kişiydiler. Ama biz onun, (büyüdüğünde kâfir olacağını, ayrıca kendi kâfirliğiyle yetinmeyip) o ikisini de azgınlık ve kâfirlikle bürüyeceğinden(, onların da onun sevgisinden etkilenip bâtil dine yöneleceklerinden) endişelendik!

81- Artık biz diledik ki, Rableri (günahlardan ve kötü ahlâktan) temizlik bakımından ondan daha iyisini ve (ana-babasına karşı) merhamet bakımından daha yakın olanını onun yerine o ikisine versin!

İbni Abbâs ve Ca'fer-i Sâdik (Radiyallâhu anhüm) gibi bazı zevattan nakledildiğine göre: gerçekten Allâh-u Te'âlâ oğullarının ölümünün ardından onlara öyle bir kız çocuğu nasip etti ki, o büyüdüğünde bir peygamber eşi oldu ve ümmetlerin hidâyetine vesile olan birçok peygamber doğurdu! (Âlûsî)

82- Duvar ise; o şehirde bulunan iki yetim çocuğun idi, altında da kendilerine âit bir hazine bulunmaktaydı. Onların babası da sâlih bir kimse idi.

İşte senin Rabbin, o ikisinin de güçlü çağlarına ulaşmalarını ve Rabbinden bir rahmet olarak hazinelerini kendilerinin çıkarmalarını diledi.

Ben bun(ca görmüş olduğun harikulade konuy)u kendi işimle (ve indî görüşümle) yapmadım!

İşte sana! Kendisine karşı sabretmeye güç bulamadığın o şeylerin te'vili (ve gerçekyüzü) budur!"

83- (Habîbim!) Sana Zülkarneyn'den soruyorlar. De ki: "Muhakkak (şimdi) size ondan sıralı bazı haberler okuyacağım!"

Birçok ulemânın Hazret-i Ali (Radiyallâhu anh)dan nakline göre; "Zülkarneyn ne peygamber, ne de bir melekti. Ancak Allâh-u Te'âlâ'nın kendisini sevmiş olduğu sâlih bir kuldu. O da Allâh-u Te'âlâ'yı sevmiş ve O'na karşı samimi olmuştu, Allâh-u Te'âlâ da onu seçkin kılmıştı."

Bazı hadîs-i şeriflerde Zülkarneyn'in peygamber olup olmadığının müphem bırakılması, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in bu husustaki tereddüdünün sürekliliğini göstermez. Zira Hazret-i Ali'nin bu beyanı mutlaka vahiy sahibinden gelen bir duyuma bağlıdır. Ama yine de Lokman, Hızır ve Zülkarneyn (Aleyhimüsselâm) gibi Kur"ân-ı Kerîm'de bahsi geçen zevât-ı kiramın peygamber olup olmadıkları hususu tartışma konusu yapılmamalıdır.

Ezrakî (Rahimehullâh)ın nakline göre; Zülkarneyn, İbrâhîm (Aleyhisselâm)a kavuşarak Müslüman olmuş ve Kâ'be'yi İbrâhîm ve İsmail (Aleyhisselâm) ile birlikte tavaf etmiştir. Rivayete göre; o yürüyerek hac yapmıştır, hatta kendisine binmesi için bir at getirilince: "Halil İbrâhîm (Aleyhisselâm)ın bulunduğu bir şehirde ata binemem!" demiş ve o zaman bulutlar emrine verilmiş, tüm sebepler kendisine seferber edilmiştir. İbrâhîm (Aleyhisselâm) da onu bununla müjdelemiştir. Artık o günden sonra gazaya giderken onu ve bütün ordusunu tüm teçhizâtıyla birlikte bulutlar taşımaya başlamıştır. Nitekim âyeti kerimeler ona verilen imkânları açıkça beyan etmektedir. Rivayete göre; Hızır (Aleyhisselâm) onun veziri ve teyzesinin oğluydu, her gittiği yerde ordusunun önünde bulunurdu. (Âlûsî, Sâvî)

84- (Allâh-u Te'âlâ onun hakkında buyuruyor ki:) **Şüphesiz Biz ona yer(yüzün)de güç ve imkân vermiştik ve Biz ona (saltanatıyla alâkalı) her (önemli) şeyden dolayı(, kendisini maksada ulaştıracağız; ilim, kudret ve alet gibi) bir sebep vermiştik.**

85- O da (batıya ulaşmak istediğinde) **bir sebebe tâbi oldu.**

86- Nihayet o, güneşin battığı (yönden) yer(yüzünün bittiği sahil)e ulaştığında, onu **kara balçıklı (kızgın) bir göze (gibi görünen ufuk cihetinde) batır halde buldu ve onun yanında(, hayvan derilerini kendilerine elbise yapmış) bir topluma rastladı.**

Biz (orada karşılaştığı kâfir topluma nasıl davranacağı hususunda kendisine) buyurduk ki:

"Ey Zülkarneyn! Ya (kâfirlikleri yüzünden cezayı hak ettikleri için, onları öldürerek) azap etmen, ya da kendileri hakkında (hidâyeti öğretme ve doğru yola irşâd kabilinden) bir güzellik edinmen (arasında serbestsin)!"

87- (Zülkarneyn o toplumu islâm'a davet etmeyi tercih ederek) **dedi ki: "Şimdi kim (benim davetime rağmen, inkârda ısrar ederek, nefesine) zulmetmiş ise muhakkak biz (öldürme cezasıyla) ona azap edeceğiz!**

Sonra o (âhirette), Rabbine döndürülecek de, O da ona (eşi benzeri görülmemiş çok dehşetli) bilinmedik büyük bir azapla azap edecektir.

88- Ama kim iman etmiş ve (onun gerektirdiği şekilde) **sâlih bir amel işlemişse, ona da bir mükâfat olarak o (cennet gibi) en güzel olan şey vardır!**

Muhakkak biz de ona (zor gelecek teklifler yapmayıp) em(i)r(ler)imizden kolay bir şey söyleyeceğiz!"

89- Sonra o (doğuya ulaşmak isteyince yine) **bir sebebe tâbi oldu.**

90- Neticede güneşin doğduğu (zaman ilk vurduğu) yere vardığında onu **öyle bir toplum üzerine doğar bir halde buldu ki, onlar için onun önünde (ne dağ, ne ağaç, ne de elbise gibi) hiçbir örtü yaratmamıştık!**

91- İşte sana! (Zülkarneyn'in durumu) **böylece (ilginç)dir! Gerçekten onun yanında**

bulunan (araç-gereçleri, tüm sebepleri ve ordu)ları(n görünen ve görünmeyen tüm hallerini yalnızca) **Biz ilmen kuşatmışızdır!** (Zira sahip olduğu imkânları Bizden başkası bilememiştir.)

92- Sonra yine o(, doğuyla batı arasında, doğudan kuzeye doğru üçüncü bir yola girerek maksadına ulaşılacak) **başka bir sebep izledi.**

93- Nihayet (aralarına sed yapacağı) **o iki dağın arasına ulaştığı zaman onların önünde öyle bir toplum buldu ki, onlar** (dillerinin garipliği ve akıllarının kıtlığı yüzünden) **hiçbir söz anlamaya yanaşmıyorlardı.**

94- (Oranın halkı) **dediler ki: "Ey Zülkarneyn! Gerçekten Ye'cûc ve Me'cûc** (isimli iki kabilenin mensupları) **bu toprakta** (katliâm, tahribat ve ekinleri telef etmek suretiyle) **fesat çıkararak kimselerdir. Bizimle onlar arasında**(, bize saldırmalarını engelleyecek) **bir sed yapmana karşılık sana bir vergi versek nasıl olur?"**

95- (Zülkarneyn (Aleyhisselâm) onlara cevaben) **dedi ki:**

"Rabbimin beni içerisinde yerleştirmiş bulunduğu (mallar, mülkler, sebepler ve alet-edevât gibi gerekli) **şeyler** (sizin bana teklif ettiğiniz ücretten) **daha iyidir.**

Öyleyse siz bana (parayla değil de,) **bir kuvvetle**(; insan gücü ve güzel sanat becerisiyle) **yardım edin de sizinle onlar arasında**(, istediğinizden daha) **sağlam bir sed yapayım!**

96- (Hadi) **bana büyük demir parçaları getirin!"** (Onlar da dediğini yaptılar. Böylece o yavaş yavaş demir kütlelerini dizmeye başladı.)

Nihayet (dağların) **karşılıklı iki kenarın arasını düzlediğinde:** "(Körüklerle demir parçalarına) **üfleyin!" dedi.** (Onların üflemesi) **netice(sin)de onu** (kızgın) **bir ateş hâline çevirince**(, ilgililere): **"Getirin bana da, onun üzerine erimiş bir bakır dökeyim!" dedi.**

97- (Onlar söylenenleri harfiyyen yapınca, o sed iyice lehimlenerek sert bir dağ haline geliverdi. Derken Ye'cûc ve Me'cûc gelip, onu delmek ve üstüne tırmanmak istedilerse de) **artık onlar onun üstüne çıkmaya da güç bulamadılar, onu azıcık delmeye de en ufak bir imkân bulamadılar.**

98- (Bunun üzerine Zülkarneyn (Aleyhisselâm)) **dedi ki: "İşte bu** (seddi yapmaya muvaffak olmam), **Rabbimden** (kullarına karşı) **büyük bir rahmet** (esere)dir. **Ama** (kıyamete yakın o sed ardında kalan Ye'cûc ve Me'cûc'un insanlara musallat edilmesi hakkında) **Rabbimin vaadi**(nin gerçekleşme zamanı) **gelince O onu yerle bir edecektir. Zaten Rabbimin vaadi dâima** (yerini bulacak) **bir hak olmuştur."**

99- İşte o (seddin arkasından çıkacakları) **gün** (aralarında vuku bulacak izdiham nedeniyle) **Biz onların bir kısmını diğer bir kısmın içerisinde deniz dalgası gibi çarpışmakta olduğu halde bırakmışızdır. / İşte o gün Biz o** (cinler ve insa)nlarin bir kısmını (şaşkın vaziyette) **diğer bir kısmın içerisinde dalgaları bir halde bıraktık. /**

Derken sûr içerisine üfürüldü de, artık Biz onları (hesap ve ceza için) **tam bir toplayışla cem ettik!**

100- İşte o gün cehennemi de, dehşet verici bir sunumla (açıkça görecekları şekilde) **kâfirlere arz ettik**(, böylece onun dehşetli azabını bizzat gördüler)!

101- O kimselere ki; gözleri Benim zikrim(e ulaştırın âyetleri görmek)den büyük bir perde içindeydi ve (Benim kelâmım haykırılsa da) onlar (hakka karşı sağırlıklarından dolayı onu) biraz (olsun) işitmeye bile güç yetiremezlerdi!

102- Yoksa o kâfir olmuş kimseler. Beni bırakıp da (melekler ve İsâ gibi) kullarımı (ilâhlar ve) dostlar edindiklerini mi sandı? (Onlar asla o müşriklerin dostları olamazlar!) / O kâfir olmuş kimseler, Beni bırakıp da (melekler ve İsâ gibi) kullarımı (ilâhlar ve) dostlar edinmelerini (kendilerine yarayacak bir şey) mi sandı? / (Ne kötü bir zanna sahip oldular. Hâlbuki onlar âhirette bunlardan tamamen uzak duracaklardır!) Şüphesiz ki Biz o kâfirlere, ilk ağırlama / bir konak / olarak cehennem(e girer girmez uğrayacakları o müthiş azabı) hazırladık (ki, orada durdukları sürece karşılaşacakları azaplara nispetle, o çok hafif kalacaktır)!

103- (Habîbim!) De ki: "Biz size, (yaptıkları iyi işlerden hiçbir fayda göremeyecekleri için) ameller bakımından en çok zarar edenleri haber verelim mi?"

104- O kimseler ki; o en yakın (dünya) hayat(ın)daki çabaları(, Allâh katında tümüyle zayi olup) kaybolmuştur. Oysa onlar gerçekten kendilerinin güzel bir iş yapmakta olduklarını sanmaktadırlar!

Nitekim Rasûlüllâh (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)e tâbi olmayan Ehli Kitab âlimlerinin kiliselerde ve havralarda Allâh'a kulluk adına tahammül ettikleri ağır riyazetler ve hükümsüz kalmış birçok amellere harcadıkları mesâiler âhirette kendilerine yaramayacaktır. Ayrıca; Mu'tezile ve Haricîler gibi, kendilerini "Tenzîh ehli" ve "Çok takvâ sahibi" sanan Ehli-sünnet dışı fırkaların dünyadaki tüm gayretlerinin Allâh katında kendilerine bir şey kazandırmayacağı ve böylece en büyük zarara mahkum olacakları aşikârdır.

105- İşte sana! Onlar öyle kimselerdir ki; Rablerinin âyetlerini ve (diriltirme suretiyle) O'na kavuşmayı inkâr etmişlerdir, bu nedenle de (iyilik adına tüm) yaptıkları (sevapsız kalarak) bâtil olmuştur. Artık kıyamet günü onlar için hiçbir (kıymet ve) ağırlık ortaya koymayacağız. (Bilakis onlara hakarete bulunacağız!) / Artık (terazinin iyilik kefesine konacak bir şeyleri kalmadığından) kendileri için kıyamet günü bir tartı tayin etmeyeceğiz. /

106- İşte sana! (Olacağı) budur; onların cezası ancak cehennemdir! Şu sebeple ki onlar kâfir olmuşlardır, âyetlerimi ve peygamberlerimi de bir eğlence (malzemesi) edinmişlerdir!

107- Şüphesiz o kimseler ki (inanılması gereken şeylere) iman etmişlerdir ve (namaz, oruç hac, zekât gibi) sâlih ameller işlemişlerdir; gerçekten de Firdevs cennetleri onlar için (ilm-i ezeli) bir konak/ ilk ziyafet / olmuştur.

108- Orada ebedî kalıcılar olarak! Onlar (sahip oldukları nimetlerden çok memnun oldukları için) oradan (başka hiçbir yere) geçiş (de) istemeyeceklerdir!

109- (Habîbim!) De ki: "Eğer denizler Rabbimin (sonsuz ilmini ifade eden) kelimeleri(ni yazmak) için birer mürekkep olsa, bir mislini de ilâve yardım olarak getirecek olsak, elbette Rabbimin (ilmi de, sınırsız ve sonsuz olan) kelimeleri (de) tükenmeksizin, o bütün denizler (bitip) tükenirdi."

Bu âyet Yahudilerin Rasûlüllâh (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)e: "Sen bize kitaplarımızda hikmet öğretildiğini itiraf etmekteyken, senin kitabında da: 'Kendisine hikmet verilene, gerçekten pek büyük bir hayır verilmiştir!' buyrulmaktayken, ya peki: 'Size pek az ilim verilmiştir!' âyeti ne anlama gelmektedir?" demeleri üzerine nazil olmuştur.

110- (Habîbim!) De ki: **"Ben ancak sizin gibi bir beşerim!** (Dolayısıyla Rabbimin tüm ilimlerini kavradığımı iddia edemem! Lâkin sizden farklı olarak) **bana; İlâhınızın ancak bir tek İlâh olduğu vahyedilmektedir. Artık her kim Rabbine** (güzel bir şekilde) **kavuşmayı ummakta olduysa,** (O'nun rızasına uygun) **sâlih bir amel işlesin ve** (şirk koşarak yahut gösteriş yaparak) **Rabbinin ibadetine hiçbir kimseyi ortak etmesin!"**

KUR'ÂN'I MECÎD
VE
TEFSİRLİ
MEÂL-i ÂLÎSÎ

Mahmud Ustaosmanoğlu